

Прокопов Вадим Юрійович,

*кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри філософії, соціології та історії
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
orcid.org/0000-0001-5120-9419
vadim.prokopov@gmail.com*

Солоділова Олена Володимирівна,

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології та історії
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
orcid.org/0000-0003-3991-6721
rveo82@gmail.com*

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ В ІСТОРІОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 1940–1950-Х РР.

У статті проаналізовано висвітлення історії повсякдення та історичної антропології в українській історіографії руху ОУН і УПА. Автори виокремили цілий пласт історичної літератури присвяченій темі повстанського повсякдення, або дотичній до неї. Проаналізовано використання термінів «повсякдення» та «антропологія» в історичному контексті. Зазначено, що теми побуту, матеріального забезпечення, свят, дозвілля, медицини, релігійності та інших досліджуються істориками українського визвольного руху, але, переважно, епізодично. Зазвичай їм присвячено статті та, подеколи, окремі розділи. З викладеного виходить, що лише останнім часом, з другої половини 2010-х років, українські вчені стали приділяти належну увагу, внутрішньо-психологічному світу повстанців. Історики почали більш активно досліджувати суб'єктивні відчуття і ставлення, мотивації, уявлення учасників українських іррегулярних військових формувань. Вивчення повсякденного життя дозволяє більш глибоко зрозуміти, як спільнота ОУН і УПА взаємодіяли з цивільним місцевим населенням, яке часто було багатонаціональним. Це важливо для оцінки їхнього впливу на суспільство та підтримку або ворожість, яку вони зазнали. Автори показують, що характерною рисою серйозних досліджень повсякденного життя українських повстанців та підпільників є регіональний вимір. Через великий масив джерельного матеріалу доволі складно вмістити в одну роботу усі структури повстанського повсякдення, які різнилися в залежності від регіону та часового проміжку різного часу та регіону. Коротко охарактеризовано узагальнюючі праці з історії повсякдення західних українських регіонів, які хоч і не прямо, але виступають тлом повсякдення епохи. Розглянуто дисертаційні роботи з теми повсякдення визвольного руху. Молоді дослідники намагаються більш детально висвітлити якомога більше повсякденних аспектів життя підпільників та повстанців, будують власні схеми повсякденного життя, чим вдосконалюють методологічний апарат у подібних дослідженнях. Автори підкреслюють, що повсякденна історія в розрізі військово-історичної антропології, з аналізом умов життя на війні, особливо іррегулярних армій, залишається досі мало актуалізованими в історіографії.

Ключові слова: ОУН, УПА, історіографія, історія повсякдення, історична антропологія, повстанці, підпільники.

Prokopov Vadym,
*Candidate of Historical Science,
Senior Lecturer at the Department of Philosophy, Sociology and History
Dnipro State Agrarian and Economic University
orcid.org/0000-0001-5120-9419
vadim.prokopov@gmail.com*

Solodilova Olena,
*Candidate of Philosophical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Philosophy, Sociology and History
Dnipro State Agrarian and Economic University
orcid.org/0000-0003-3991-6721
rveo82@gmail.com*

THE HISTORY OF EVERYDAY LIFE IN THE HISTORIOGRAPHY OF THE UKRAINIAN LIBERATION MOVEMENT OF THE 1940–1950S

The article analyzes the representation of the history of everyday life and historical anthropology in Ukrainian historiography of the OUN and UPA movements. The authors have identified a significant body of historical literature dedicated to the topic of insurgent everyday life or related to it. The use of the terms “everyday life” and “anthropology” in a historical context is examined. It is noted that topics such as daily life, material provision, holidays, leisure, medicine, religion, and others have been investigated by historians of the Ukrainian liberation movement, but primarily in an episodic manner. Typically, articles and sometimes individual chapters are devoted to them. From the discussion, it emerges that only in recent years, from the second half of the 2010s, Ukrainian scholars have started to pay proper attention to the inner psychological world of the insurgents. Historians have become more actively engaged in researching the subjective feelings and attitudes, motivations, and perceptions of participants in Ukrainian irregular military formations. Studying everyday life allows for a deeper understanding of how the OUN and UPA communities interacted with the civilian local population, which often comprised multiple nationalities. This is essential for assessing their impact on society and the support or hostility they encountered. The authors demonstrate that a characteristic feature of comprehensive research into the everyday life of Ukrainian insurgents and underground fighters is its regional dimension. Due to the extensive body of source material, it is quite challenging to encompass all the structures of insurgent everyday life that varied depending on the region and the specific period of time. Briefly characterized the comprehensive works on the history of everyday life in Western Ukrainian regions, which, while not directly addressing the subject, serve as a backdrop to the everyday life of the era. Dissertations on the topic of everyday life in the liberation movement are discussed. Young researchers strive to illuminate as many everyday aspects of the lives of underground fighters and insurgents as possible, constructing their own frameworks for everyday life and thereby enhancing the methodological toolkit for similar studies. The authors emphasize that the history of everyday life, through the lens of military anthropology, with an analysis of wartime conditions, especially within irregular armies, remains relatively underexplored in historiography to this day.

Key words: UIA, OUN, historiography, history of everyday life, historical anthropology, rebels, insurgents.

Історіографія руху ОУН та УПА на сьогодні є доволі розлогою. Основні історичні факти та події діяльності повстанців і підпільників переважно встановлені у регіонах – Волині, Галичині, Карпатському краї, Закерзонні тощо. Однак, досі є мало спеціалізованих робіт, які б вивчали різноманітні аспекти повсякдення учасників визвольного руху. У цій статті ми спробуємо проаналізувати, як дослідники вивчають історію ОУН і УПА у площині історії повсякдення, мікроісторії та історичної антропології в цілому.

Перш за все, розкриємо, що означає для нас термін «історична антропологія». Історики-антропологи вивчають уявлення людини, її поведінку та вчинки здебільшого як залежні від її особистого щоденного досвіду. Такі суспільні категорії, як економіка, політика, ідеологія існують та проявляються через повсякдення. Події, що розгортаються у масштабі повсякденної історії, мають чіткі відмінності від історії великого плану. Предметом повсякденної історії є, перш за все, люди. У її просторі постаті є діями-акторами, під розгляд підпадають їхня

поведінка, щоденні практики, мотивації, вибір, вірування, почуття. Акцент ставиться на формі взаємозалежності, на внутрішньому житті, дієвості, навіть інтимності, а не зовнішніх ознаках (Brewer, 2010). Головним методичним прийомом, що характерний для історії повсякдення та пов'язаної з нею мікроісторії, є мікроаналіз – зменшення масштабу спостереження до мікроскопічного аналізу та інтенсивного вивчення джерельного матеріалу. Ця аналітична процедура може бути застосована будь-де, незалежно від розмірів аналізованого об'єкту (Levi, 1991).

Дніпровський дослідник М. Слободянюк у своїй монографії про історіографію Руху Опору приділив один пункт розділу історичній антропології іррегулярних формувань. Прикметно, що більшість науковців вивчає певний аспект – психологічний стан, медицину, гігієну, постачання, особисте життя і мало хто робить дослідження з охопленням великого спектру сфер повсякденного життя партизанів як українських, так і радянських. На думку М. Слободянюка, найбільш перспективним напрямом досліджень у темі Руху Опору є історична антропологія, яка вивчає епоху кризь призму людини та людських спільнот. Однак, його розгляд не можна вважати остаточним, оскільки не проаналізована велика кількість робіт (Слободянюк, 2017, с. 322–355).

Наразі можна констатувати, що в більшості випадків повсякдення УВР українськими істориками розглядається епізодично, переважно у статтях чи невеликих розділах монографій. Наприклад, у нарисі про УПА на Закерзонні М. Іваника є пункт розділу про «повстанські будні», де подана коротка інформація про житло, гігієну, свята, повстанський спосіб життя (Іваник, 2012). У О. Пагірі на основі усних джерел стисло описані проблеми харчування, гігієни, дозвілля та медичного забезпечення бійців УПА, у тому числі й на Закерзонні (Пагіря, 2014, с. 41–43). Уявлення про матеріальне забезпечення в УПА та організацію старшинських шкіл дає стаття І. Патриляка (Патриляк, 2004). Доволі вартісною є робота Ю. Нестора про культуру харчування УПА, він висвітлює багато невідомих фактів про щоденну їжу повстанців та особливості партизанської трапези (Нестор, 2016; Берест і Нестор, 2015). Тему уніформи військових формувань ОУН та українських повстанців підіймали

С. Борчук, А. Гуменяк. Вони дослідили основні типи одностроїв, форми власного військового одягу (Борчук і Гуменяк, 2013).

Є. Перепічка коротко описує спорядження УПА, місця дислокацій, озброєнь та партизанський спосіб ведення бойових дій (Перепічка, 2009). Питанню організації рейдів, у тому числі з території Закерзоння, присвячена стаття Р. Забілого. Тут також йдеться про умови визвольної боротьби, в яких перебували повстанці (Забілий, 2006). Проблему мотиваційних спонук вступу людей до УПА розглядає Д. Ткач, який радше окреслює проблематику, не досліджуючи глибоко цей напрям (Ткач, 2007). Досить цікавою є стаття В. Ковальчука про вплив погодних умов на воїнів УПА на прикладі Волинського району. Він аналізує ситуацію з одягом, житлом та хворобами, спричиненими жорсткими підпільними умовами (Ковальчук, 2016).

Криївки – будівництво, влаштування, побут цікавили багатьох дослідників, однак переважно їх описують у частинах великих праць, або в науково-популярному форматі. Доволі ґрунтовними є статті О. Стасюк та В. Ільницького про влаштування криївок і друкарень, та умов проживання в них (Стасюк, 2011; Ільницький, 2014). З узагальнених праць на цю тему можна виділити монографію М. Паньківа (Паньків, 2012) та вступну статтю П.-Й. Потічного з 38-го тому УПА (Потічний, 2002, с. 7–28).

Галина Стародубець системно проаналізувала різні аспекти життя повстанського заплілля. Розглянута діяльність господарської референтури й матеріальне забезпечення повстанців у 1943–1945 рр. Взаємини комбатантів з місцевим населенням мали часто неоднозначний характер і погіршувалися через несприятливі морально-психологічні обставини партизанської війни. Окрім іншого, її монографія включає в себе розлогу інформацію щодо організації медично-санітарної роботи, особливо на Волині та Галичині. Г. Стародубець також зробила акцент на проблемах з медперсоналом та лікарями в УПА і шляхах їх вирішення (Стародубець, 2008).

У сюжетах повстанської медицини дослідники зазвичай зосереджуються на її зовнішньому, часто формальному боці – формуванні медично-санітарної справи, організації медичної допомоги. Найбільш глибоко сфери

медичного забезпечення УВР дослідив А. Кравець, висвітлюючи становлення і розвиток Українського Червоного хреста та служби здоров'я. Його робота є чи не єдиною монографією з тематики, однак вона не торкається питань повсякдення хворих та лікарів (Кравець, 2010). На проблемах організації медичної служби в УПА також зосередила свою увагу згадана вище Г. Стародубець (Стародубець, 2005). Окрім офіційних фактів повсякденні аспекти медичного обслуговування згадані в роботі М. Срібної. Вона описала умови життя в санітарних криївках, раціон харчування хворих (Срібна, 2011). Специфіка догляду жінками-санітарками за хворими стисло описана у статті О. Бежук (Бежук, 2014). Наразі найбільш антропологічною у тематиці повстанської медицини є лише стаття Я. Антонюка (Антонюк, 2016), в якій з позиції повсякденної історії поданий нарис про повстанських дантистів на проблему лікування хворих зубів у воїнів УПА і ОУН.

Тему релігійності в УПА на сьогодні глибоко майже ніхто не досліджував, особливо через призму історичної антропології. Виключенням є лише дві статті, присвячені зовнішнім проявам релігії та служби капеланів в УПА авторства Д. Забзалюка (Забзалюк, 2008, 2009).

А. Середін найбільш близько підійшов до антропологічного розгляду смерті у націоналістичному середовищі. Саме він, можливо, першим звернув увагу на феномен смерті як складову ідеології українського націоналізму. На підставі аналізу творів провідних правих мислителів автор зробив висновок, що у смерті борців за незалежність проявляється саме буття нації. Людина, таким чином, ставить існування свого народу та ідею вище за своє життя. Смерть стає невід'ємним атрибутом самої боротьби (Середін, 2008).

Взаємини між комбатантами та цивільними на прикладі жорстокого ставлення служби безпеки до сексотства подані у статті Я. Антонюка та П. Кисляка, які застосували знання психології до аналізу причин надмірно агресивної поведінки підпільників (Антонюк і Кисляк, 2009). Натомість ставлення українського населення західних областей УРСР до УВР досліджували О. Ішук та Н. Ніколаєва. Однак, їх розвідка базується виключно на документах радянських спецслужб та виглядає досить односторонньо – не показуючи живих, своєрідних відносин між цивільними та комбатантами (Ішук і Ніколаєва, 2008).

Г. Стародубець простежила процеси формування образу «свого», «іншого» та «чужого» в офіційних документах ОУН, а також особливості трактування підпільним середовищем поляків на Волині. Хоча її розвідка демонструє лише офіційний бік образу ворога, можна сказати, що в українській історіографії це чи не перша спроба подивитися на «іншування» з позиції учасників руху ОУН і УПА (Стародубець, 2011).

Аспекти повсякдення УПА на сьогодні найбільш цілісно описані у роботах дрогобицького дослідника В. Ільницького. Він аналізує матеріально-військове забезпечення вояків УПА у ВО-4 «Говерла», особливості заготівлі необхідних речей, влаштування постів (Ільницький, 2015а). Аналізує труднощі, які поставали у підпільно-повстанських буднях, коли справа доходила буквально до виживання, особливо у криївках. Також торкається проблеми алкоголю (Ільницький, 2015с). Ретельно опрацьовані питання організації та функціонування господарської референтури в Карпатському краї ОУН (Ільницький, 2017).

Доволі ґрунтовною є стаття цього ж автора про конспірацію у русі ОУН та УПА. Хоча, незважаючи на ретельне опрацювання матеріалу, у ній мало проаналізоване саме повсякденне життя підпільників і повстанців у таких умовах, їх відчуття та наслідки перманентного життя в конспірації у колі «операція-погоня-втеча-переховування» (Ільницький, 2013).

Натомість В. Ільницький розглядає ціле коло питань пов'язаних з історією повсякдення українських повстанців в інших статтях. Зокрема, про конфліктні ситуації в середовищі підпілля та морально-психологічний стан його членів – чим вони були зумовлені та як провідники ОУН намагалися поліпшити ситуацію (Ільницький, 2015b, 2016b). Однак, автор при цьому не вживає термін «повсякдення» чи «історична антропологія», але згадані роботи лежать саме в цій площині.

Багато із цих тем підсумовані у монографії В. Ільницького, а саме у розділі «Повсякденне життя та побут». Вчений тут розглядає фізичний та психологічний стан повстанців, особливості побуту, відносини з цивільними та між собою. Автор також торкається зовнішніх аспектів релігійності – духовенства в УПА (Ільницький, 2016а).

Побутові умови життя Прикарпатського краю описує розділ колективної монографії, присвяченої повсякденню Західних земель України загалом. Автори праці намагались охопити увесь спектр відносин у регіоні в післявоєнний період, показуючи насилля та репресії окупаційної більшовицької влади, боротьбу УПА, а також пов'язані зміни у соціумі (Ільницький, 2021, с. 172–199).

Щодо взаємин з місцевим населенням та повсякденних зв'язків повстанців із цивільними є кілька робіт, які варто відзначити. У статті Р. Попп розглянуті звіти підпілля, в яких міститься інформація про настрої цивільного населення, їхню поведінку і ставлення до визвольного руху. Проаналізовані деякі повсякденні практики цивільних у спілкуванні з повстанцями, опір радянським окупаційним органам. Населення часто було заручниками протидержави, опиняючись між більшовиками та націоналістами. Неминучими ставали жертви та втрати місцевих мешканців через їх симпатії до УПА (Попп, 2019).

У звітних документах ОУН також знайшла відображення медично-санітарна складова повсякдення Західних регіонів України. Авторка аналізує подану в цих джерелах інформацію, яка свідчить про незадовільний стан медичного забезпечення у місцевого населення. Така ситуація, безумовно, позначалась і на повсякденні повстанців (Попп, 2022).

Своєрідним фоном повсякденного життя спільноти УВР була загальна атмосфера повсякдення регіону воєнної та повоєнної доби. Ця тема розглянута у дисертації та монографії В. Старки про західноукраїнське селянство. Саме воно було основною рекрутинговою базою визвольного руху. Можна припустити, що поведінкові моделі і уявлення селянського середовища продовжували існувати й у нових військово-партизанських умовах, хоч і у видозміненому стані (Старка, 2019а, 2019б).

Варто також відзначити першу в українській історіографії дисертацію, присвячену повсякденному життю спільноти ОУН і УПА на Закерзонні, і яка була захищена у 2020 р. в м. Дніпро. Автор розглянув вплив воєнного повсякдення на практики та уявлення комбатантів. Досліджені теми харчування, житлових умов, одягу, гігієни, медичного забезпечення. Проаналізовані уявлення повстанців про

смерть, їх релігійність та забобонність. Також було досліджене ставлення вояків ОУН і УПА Закерзоння до євреїв та поляків з допомогою методики контент-аналізу (Прокопов, 2019).

За схожою схемою написана ще дисертація про повсякдення повстанців в іншому регіоні – Прикарпатті. Авторка Л. Гриник виокремила структури повсякдення – побут, професійно-особистісну і соціокультурну сфери. Окрім традиційних для дослідження повсякдення особливостей харчування, одягу, основ гігієни, лікування та життя у криївках, проаналізовані поведінкові й дисциплінарні норми та конфлікти в середовищі повстанців. Охарактеризований морально-психологічний стан комбатантів. Розглянуті також гендерні відносини серед прикарпатських повстанців. Результати цієї роботи представлені у кількох статтях авторки (Гриник, 2023; Ільницький і Гриник, 2022а, 2022б).

В історіографії існує ще один цікавий напрям, який вивчає різносторонню гендерну проблематику у повсякденні УВР. Дослідниця М. Гавришко звернула увагу на складні гендерні стосунки між цивільними та комбатантами. Людина зі зброєю отримувала владу над мирними мешканцями, і стосунки повстанців та сільського жіноцтва подекуди носили характер насильства. Авторка також продемонструвала своєрідність стосунків у середині підпілля – між чоловіками та жінками, які не завжди були добровільними (Гавришко, 2015, 2016б). Аналіз досвіду українок у ГУЛАГу, зроблений О. Кісь, хоч напряду не стосується теми, але для нас цікавими є методологічні прийоми, представлені у розділі про релігійні практики в екстремальних табірних умовах (Кісь, 2017а, 2017б, с. 143–150). Цілий спектр гендерних стосунків піднятий у виданні «Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні». Автори аналізують роль жінки на війні в якості солдата, військовополоненого, оstarбайтера, жертви сексуального насилля тощо. Для нас цікавими є статті В. Гінди, М. Гавришко, І. Ребрової, О. Петренко де проаналізована участь та стосунки із жінками радянських і націоналістичних іррегулярних загонів (Грінченко, Кобченко і Кісь, 2015).

Досліджують українські науковці також мотиваційну складову повстанських псевдонімів. Ці самоназви, які вживались

у повстанському середовищі у своїй масі несуть цікаву інформацію про самопрезентацію та менталітет учасників визвольного руху (Яцків, 2014; Сокіл-Клепар, 2021).

Науково-популярні видання та статті є так само корисними, в них висвітлено різні сторони повсякденного життя УПА та ОУН. Чи не найбільш розлого про особливості свят, харчування, постоїв, криївок, одягу УПА йдеться у виданні «УПА: історія нескорених» (В'ятрович, Грицьків та ін., 2007). С. Музичук підіймає проблематику одягу та одностроїв і матеріального забезпечення УПА (Музичук і Марчук, 2006). О. Пагіря описує повстанський побут (Пагіря, 2012). Широке коло практик дозвілля та свят продемонстровані у статті М. Гавришко (Гавришко, 2016а). Питанню життя та боротьби в криївках присвячені статті І. Патриляка (Патриляк, 2011), В. Гінди (Гінда, 2011), І. Крайнього (Крайній, 2004).

Висновки. Повсякдення українських повстанців та підпільників дослідники частіше вивчають у науково-популярних жанрах – статтях

та замітках, а у наукових дослідженнях відводять місце переважно більш «серйозним» воєнно-політичним, біографічним темам. Повсякденні аспекти в наукових розробках досить часто подаються «описово», втрачаючи за побутом та матеріальними складниками людину і її світ. Історики вивчають у більшості випадків зовнішній бік історії – встановлюють факти, відслідковують канву подій. У біографічних дослідженнях про діячів ОУН і УПА також зустрічається цей макропідхід. Винятком можна вважати гендерну проблематику УВР, яку останнім часом стали активно розробляти в рамках антропологічного напрямку. Дуже рідко дослідники артикулюють свою модель повсякдення, більшість з них свої дослідження будують за схемою: партизанський побут, відносини з цивільними та гендерне насильство. Майже не торкаються вчені проблем воєнно-історичної антропології – внутрішніх переживань та уявлень бійців іррегулярних формувань. Хоча ця тематика і методологічне поле є як ніколи актуальними у час сучасної війни за незалежність України.

Список використаних джерел:

1. Brewer J. (2010). Microhistory and the Histories of Everyday Life. *CAS-LMU eSeries*, 5, 1–3.
2. Levi G. (1991). On Microhistory. *New perspectives on historical writing / ed. P. Burke*. Cambridge: Polity Press, 94–96.
3. Антонюк Я. (2016). «Повстанські дантисти»: лікування зубів у підпіллі ОУН–УПА. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*, 2, 65–72.
4. Антонюк Я., Кисляк П. (2009). Психологічний аналіз проявів жорстокості в боротьбі СБ ОУН (б) із сексотством на території Волині в післявоєнний період (1944–1951 рр.). *Історичні студії Волинського нац. ун-ту ім. Л. Українки*, 2, 43–47.
5. Бежук О. (2014). Матурантки Українського інституту для дівчат у Перемишлі у визвольному русі ОУН–УПА. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Іжницького*. Т. 16, № 2(5), 217–225.
6. Берест І., Нестор Ю. (2015). Українська повстанська армія: культура споживання. *Історія України: сучасні виклики: матеріали Всеукраїнської наукової конференції*, 97–104.
7. Борчук С., Гуменяк А. (2013). Уніформа вояків УПА. *Галичина*, 24, 321–326.
8. В'ятрович В., Грицьків Р., Дерев'яний І. та ін. (ред.) (2007). *Українська повстанська армія. Історія нескорених*. Львів: Центр досліджень визвольного руху.
9. Гавришко М. (2015). Гендерні аспекти сексуальної моралі в ОУН і УПА у 1940–1950-х роках. *Український визвольний рух*, 20, 199–212.
10. Гавришко М. (2016а). На сон давали не більше восьми годин на добу. *Gazeta.ua*. URL: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_na-son-davali-ne-bilshe-vosmi-godin-na-dobu/686834 (2023, вересень, 09).
11. Гавришко М. (2016б). Чоловіки, жінки й насильство в ОУН та УПА в 1940–1950-х рр. *Український історичний журнал*, 4, 89–107.
12. Гінда В. (2011). «Криївка видавалася живим гробом». *Gazeta.ua*. URL: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_kriyivka-vidavalasya-zhivim-grobom/404288 (2023, вересень, 09).
13. Гриник Л. (2023). Повсякденне життя українських повстанців на Прикарпатті (1940–1950-ті рр.). *Кандидатська дисертація*. Дрогобич.
14. Грінченко Г., Кобченко К., Кісь О. (2015). *Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства*. Київ: ТОВ «АРТ КНИГА».

15. Забзалюк Д. (2008). Організація релігійного життя в УПА. *Військово-науковий вісник*, 10, 23–31.
16. Забзалюк Д. (2009). Організація церковно-релігійного життя у військових формуваннях Української повстанської армії: історико-правовий аналіз. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2, 1–7.
17. Забілий Р. (2006). Підготовка та забезпечення маршів та постоїв рейдуючих відділів УПА. *Український визвольний рух*, 6, 170–183.
18. Іваник М. (2012). УПА на Посянні (зарис проблематики). *Бастіон і Батурін. УПА та підпільна адміністрація ОУН в Ярославщині, Любачівщині та Томашівщині в 1944–1947 рр. Документи та матеріали* (с. 404–448). Львів: Видавництво Львівськ. Політехн.
19. Ільницький В. (2013). Значення конспіративних заходів у діяльності підпілля Карпатського краю ОУН. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 7, 32–52.
20. Ільницький В. (2014). Використання підпільниками криївок у протистояннях із репресивно-каральною системою у Карпатському краї ОУН (1945–1954). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 8, 17–25.
21. Ільницький В. (2015а). До проблеми військового і господарського забезпечення повстанців у ВО-4 «Говерля» (1943–1949). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*, 13–14, 60–66.
22. Ільницький В. (2015б). Морально-психологічний і фізичний стан учасників українського визвольного руху у Карпатському краї ОУН (1945–1954). *Інтелігенція і влада. Серія: Історія*, 32, 174–187.
23. Ільницький В. (2015с). Особливості облаштування побуту в умовах підпілля Карпатського краю ОУН: 1945–1954 рр. (за матеріалами Галузевого державного архіву Служби безпеки України). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 3, 34–39.
24. Ільницький В. (2016а). *Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945–1954)*. Дрогобич: Посвіт.
25. Ільницький В. (2016б). Причини та наслідки виникнення конфліктних ситуацій у середовищі підпілля Карпатського краю ОУН (1945–1952). *Сумський історико-архівний журнал*, 27, 50–58.
26. Ільницький В. (2017). Організація господарського та фінансового забезпечення діяльності Карпатського краю ОУН. *Дрогобицький краєзнавчий збірник / ред. кол. Л. Тимошенко (голов. ред.), Л. Винар, Л. Войтович, Г. Гмітерек та ін., XIX–XX*, 340–356.
27. Ільницький В. (ред.) (2021). *Повсякденне життя населення західних земель України у перші повоєнні роки (1944–1953): колективна монографія*. Львів; Торунь: Liha-Pres.
28. Ільницький В., Гриник Л. (2022а). Комунікація як складова повсякденного життя українських націоналістів на Прикарпатті (1940–1950-ті рр.). *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Історія*, 9/51, 278–300.
29. Ільницький В., Гриник Л. (2022б). Конфліктні ситуації у Карпатському краї (1944–1950-ті рр.): причини, типи, наслідки. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Історія*, 10/52, 99–116.
30. Іщук О., Ніколаєва Н. (2008). Ставлення українського населення до діяльності ОУН і УПА у 1943–1955 рр. *Український визвольний рух*, 11, 167–210.
31. Кісь О. (2017). Віра та релігійні практики у досвіді українок-невільниць ГУЛАГу (1940–50-ті). *Україна Модерна*. URL: <https://uamoderna.com/md/kis-faith-in-gulag> (2023, вересень, 09).
32. Кісь О. (2017). *Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти*. Львів: Інститут народознавства НАН України.
33. Ковальчук В. (2016). Вплив аномалій погоди на боєздатність УПА (1944 – початок 1945 рр.). *Український визвольний рух*, 21, 188–198.
34. Кравець А. (2010). *Медики у визвольних змаганнях українського народу (від Українського Червоного Хреста до Служби Здорovia УПА)*. Львів.
35. Крайній І. (2004, грудень, 18). У криївці – як у шапці-невидимці. *Україна Молода*.
36. Музичук С., Марчук І. (2006). *Українська Повстанча Армія*. Рівне.
37. Нестор Ю. (2016). Борщ по-бандерівськи. Гастрономічна культура «лісової армії». *«Зродились ми великої години... ОУН УПА»* (с. 38–52). Харків: Віват.
38. Пагіря О. (2012). Життя по-повстанськи. *Тиждень.ua*. URL: <http://tyzhden.ua/History/62083> (2023, вересень, 09).
39. Пагіря О. (2014). *Між війною та миром: відносини між ОУН і УПА та збройними силами Угорщини (1939–1945)*. Львів; Торонто: Літопис УПА.
40. Паньків М. (2012). *Схрони, криївки і бункери ОУН–УПА*. Коломия: Вік.
41. Патриляк І. (2004). «Щоденний хліб» курсантів УПА: житлове, матеріально-технічне, продовольче та медичне забезпечення старшинських та підстаршинських шкіл УПА (1943–1944). *Український визвольний рух*, 3, 246–259.

42. Патриляк І. (2011). Простір підпілля. *Тиждень.ua*. URL: <http://tyzhden.ua/History/18067> (2023, вересень, 09).
43. Перепічка Є. (2009). *ОУН і УПА в роки Другої світової війни*. Львів: СПОЛОМ.
44. Попп Р. (2019). Ставлення населення до діяльності ОУН і УПА у перші повоєнні роки (на матеріалах підпільних звітів). *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія: Історія, 2/44, 272–288.
45. Попп Р. (2022). Медико-санітарна ситуація в Західному регіоні України у перші повоєнні роки в світлі звітних документів українського націоналістичного підпілля. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія: Історія, 10/52, 84–98.
46. Потічний П.-Й. (ред.) (2002). *Літопис Української повстанської армії*. Т. 38: Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в радянських документах. Торонто; Львів: Вид-во «Літопис УПА».
47. Прокопов В. (2019). Повсякденне життя членів ОУН та вояків УПА на Закарпатті (1943–1947 рр.)». *Кандидатська дисертація*. Дніпро: Дніпр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара.
48. Середін А. (2008). Уявлення про смерть в ідеології українського націоналізму. *Гілея. Історія. Політологія. Філософія*, 15, 302–307.
49. Слободянюк М. (2017). *Антифашистський рух опору в Україні (1939–1944 рр.): історіографія проблеми*. Дніпро: Герда.
50. Сокіл-Клепар Н. (2021). Семантико-мотиваційні основи псевдонімів УПА. *Народознавчі зошити*, 4(160), 969–974.
51. Срібна М. (2011). Підпільний Український Червоний Хрест в загонах Української Повстанської Армії у роки Другої світової війни. *Історія і біографістика. Електронне наукове фахове видання – міжвідомчий тематичний збірник*, 4. URL: http://base.dnsgb.com.ua/INB/2011-4/11_sribna.pdf (2023, вересень, 09).
52. Старка В. (2019а). *Повсякденне життя західноукраїнського села в умовах суспільних трансформацій 1939–1953 рр.* Тернопіль: Осадца Ю. В.
53. Старка В. (2019б). Повсякденне життя західноукраїнського села в умовах тоталітарних режимів 1939–1953 рр. *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису*. Переяслав-Хмельницький.
54. Стародубець Г. (2005). Організація медико-санітарної служби у повстанському запіллі (друга половина 1943–1944 рр.). *Наукові записки з української історії*, 17, 199–204.
55. Стародубець Г. (2008). *Гене́за українського повстанського запілля*. Тернопіль: Підручники і посібники.
56. Стародубець Г. (2011). Особливості використання образу «свого» та «чужого» в теорії та практиці бандерівського руху періоду Другої світової війни. *Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу. Національна та історична пам'ять*, 1, 248–258.
57. Стасюк О. (2011). Облаштування та оснащення підпільних друкарень ОУН. *Український визвольний рух*, 15, 63–118.
58. Ткач Д. (2007). Мотивація вступу до лав УПА: до постановки проблеми. *Український визвольний рух*, 9, 147–156.
59. Яцків Р. (2014). Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань – позивні військовослужбовців Збройних сил України: семантичні паралелі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*, 99–106.

References:

1. Antoniuk Ya. (2016). «Povstanski dantysty»: likuvannia zubiv u pidpilli OUN–UPA. [‘Insurgent dentists’: teeth medical treatment in OUN and UIA underground] *Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny*, 2, 65–72. [in Ukrainian].
2. Antoniuk Ya., Kysliak P. (2009). Psykholohichni analiz proiaviv zhorstokosti v borotbi SB OUN (b) iz seksotstvom na terytorii Volyni v pisliavoiennyi period (1944–1951 rr.). [Psychological analysis of manifestations of cruelty in the struggle of the OUN (b) Security Service against sexism on the territory of Volyn in the postwar period (1944–1951)]. *Istorychni studii Volynskoho nats. un-tu im. L. Ukrainky*, 2, 43–47. [in Ukrainian].
3. Berest I., Nestor Yu. (2015). Ukrainska povstanska armiia: kultura spozhyvannia. [Ukrainian rebel army culture of consumption] *Istoriia Ukrainy: suchasni vyklyky: materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii*, 97–104 [in Ukrainian].
4. Bezruk O. (2014). Maturantky Ukrainskoho instytutu dlia divchat u Peremysli u vyzvolnomu rusi OUN–UPA. [Przemysl Ukrainian Girls’ Institute Alumnae in the OUN and UPA liberation movement] *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnogo universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnologii im. Gzhytskoho*. Т. 16, № 2(5), 217–225 [in Ukrainian].
5. Borchuk S., Humeniak A. (2013). Uniforma voiakiv UPA. [Uniform of UPA soldiers] *Halychyna*, 24, 321–326 [in Ukrainian].
6. Brewer J. (2010). Microhistory and the Histories of Everyday Life. *CAS–LMU eSeries*, 5, 1–3 [in English].

7. Havryshko M. (2015). Henderni aspekty seksualnoi morali v OUN i UPA u 1940–1950-kh rokakh. [Gender Aspects of Sexual Morality in the OUN and UPA in 1940–1950's] *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 20, 199–212 [in Ukrainian].
8. Havryshko M. (2016a). Na son davaly ne bilshe vosmy hodyn na dobu. [Sleep was allowed no more than eight hours a day] *Gazeta.ua*. URL: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_na-son-davali-ne-bilshe-vosmi-godin-na-dobu/686834 (2022, liutyi, 09) [in Ukrainian].
9. Havryshko M. (2016b). Choloviky, zhinky y nasylstvo v OUN ta UPA v 1940–1950-kh rr. [Men, women and violence in the OUN and UPA in the 1940s–1950s] *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 4, 89–107 [in Ukrainian].
10. Hinda V. (2011). «Kryivka vydalasia zhyvym hrobom». ["Kryivka seemed like a living tomb"] *Gazeta.ua*. URL: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_kryivka-vidavalasya-zhivim-grobom/404288 (2022, liutyi, 09) [in Ukrainian].
11. Hrinchenko H., Kobchenko K., Kis O. (2015). *Zhinky Tsentralnoi ta Shkidnoi Yevropy u Druhii svitovii viini: henderna spetsyfika dosvidu v chasy ekstremalnoho nasylstva*. [Central and East European women and the Second World War: gendered experiences in a time of extreme violence] Kyiv: TOV «ART KNYHA» [in Ukrainian].
12. Hrynyk L. (2023). Povsiakdenne zhyttia ukrainskykh povstantsiv na Prykarpatti (1940–1950-ti rr.) [Everyday life of Ukrainian rebels in Prykarpattia (1940–1950 s)]. *Kandydatska dysertatsiia*. Drohobych [in Ukrainian].
13. Iatskiv R. (2014). Psevdonimy uchasnykiv natsionalno-vyzvolnykh zmahan – pozyvni viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh syl Ukrainy: semantychni paraleli. [Nicknames of participants in the national liberation struggle – callsigns of servicemen of the Armed Forces of Ukraine: semantic parallels] *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri*, 99–106 [in Ukrainian].
14. Ilnytskyi V. (2013). Znachennia konspiratyvnykh zakhodiv u diialnosti pidpillia Karpatskoho kraiu OUN. [The Significance of Conspiratorial Activities in the Carpathian Region of OUN Underground] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 7, 32–52 [in Ukrainian].
15. Ilnytskyi V. (2014). Vykorystannia pidpilnykamy kryivok u protystoianniakh iz represyvno-karalnoiu systemoiu u Karpatskomu kraiu OUN (1945–1954). [The use of secret underground places «kryivkas» by rebels in opposition to the repressive and punitive system in the OUN Carpathian province (1945–1954)] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 8, 17–25 [in Ukrainian].
16. Ilnytskyi V. (2015a). Do problemy viiskovoho i hospodarskoho zabezpechennia povstantsiv u VO-4 «Hoverlia» (1943–1949). [As to the problem of rebels in MD -4 «Hoverlia» military and economic support (1943–1949)] *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Istorii. Politolohiia*, 13–14, 60–66 [in Ukrainian].
17. Ilnytskyi V. (2015b). Moralno-psykholohichni i fizychni stan uchasnykiv ukrainskoho vyzvolnoho rukhu u Karpatskomu kraiu OUN (1945–1954). [Moral, psychological and physical condition of the participants of the Ukrainian liberation movement in the Carpathian region of the OUN (1945–1954)] *Intelihentsiia i vlada. Serii: Istorii*, 32, 174–187 [in Ukrainian].
18. Ilnytskyi V. (2015c). Osoblyvosti oblashtuvannia pobutu v umovakh pidpillia Karpatskoho kraiu OUN: 1945–1954 rr. (za materialamy Haluzevoho derzhavnoho arkhivu Sluzhby bezpeky Ukrainy). [Equipment features in the OUN Carpathians region underground (1945 – 1954) (based on the Branch State Archive of the Ukraine Security Service)]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 3, 34–39 [in Ukrainian].
19. Ilnytskyi V. (2016a). *Karpatskyi kraiu OUN v ukrainskomu vyzvolnomu rusi (1945–1954) [The Carpathian region of the OUN in the Ukrainian liberation movement (1945–1954)]*. Drohobych: Posvit. [in Ukrainian].
20. Ilnytskyi V. (2016b). Prychyny ta naslidky vynyknennia konfliktnykh sytuatsii u seredovyshchi pidpillia Karpatskoho kraiu OUN (1945–1952). [Causes and consequences of conflict situations in the underground environment of the Carpathian region of the OUN (1945–1952)] *Sumskyi istoryko-arkhivnyi zhurnal*, 27, 50–58 [in Ukrainian].
21. Ilnytskyi V. (2017). Orhanizatsiia hospodarskoho ta finansovoho zabezpechennia diialnosti Karpatskoho kraiu OUN. [The Organisation of Economic and Financial Maintenance of the Activity of the OUN's Karpats'kyi Kraiu.] *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk / red. kol. L. Tymoshenko (holov. red.), L. Vynar, L. Voitovych, H. Hmiterek ta in., XIX–XX*, 340–356 [in Ukrainian].
22. Ilnytskyi V. (red.) (2021). *Povsiakdenne zhyttia naseleння zakhidnykh zemel Ukrainy u pershi povienni roky (1944–1953): kolektivna monohrafiia*. [Everyday Life of the Population of the Western Lands of Ukraine in the First Postwar Years (1944–1953): Collective Monograph] Lviv; Torun: Liha-Pres [in Ukrainian].
23. Ilnytskyi V., Hrynyk L. (2022a). Komunikatsiia yak skladova povsiakdennoho zhyttia ukrainskykh natsionalistiv na Prykarpatti (1940–1950-ti rr.). [Communication as a component of the daily life of Ukrainian nationalists in the Prykarpattia (1940–1950)] *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. pr. DDPU imeni Ivana Franka. Serii: Istorii*, 9/51, 278–300 [in Ukrainian].
24. Ilnytskyi V., Hrynyk L. (2022b). Konfliktni sytuatsii u Karpatskomu kraiu (1944–1950-ti rr.): prychny, typy, naslidky. [Conflict situations in the Carpathian region (1944–1950s): causes, types, consequences]. *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. pr. DDPU imeni Ivana Franka. Serii: Istorii*, 10/52, 99–116 [in Ukrainian].

25. Ishchuk O., Nikolaieva N. (2008). Stavlennia ukrainskoho naseleattia do diialnosti OUN i UPA u 1943–1955 rr. [The attitude of the Ukrainian population towards the activities of the OUN and UPA in 1943–1955.] *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 11, 167–210 [in Ukrainian].
26. Ivanyk M. (2012). UPA na Posianni (zarys problematyky) [UPA on Posyannia region (problem outline)]. *Bastion i Baturyn. UPA ta pidpilna administratsiia OUN v Yaroslavshchyni, Liubachivshchyni ta Tomashivshchyni v 1944–1947 rr. Dokumenty ta materialy* (s. 404–448). Lviv: Vydavnytstvo Lvivsk. Politekhn [in Ukrainian].
27. Kis O. (2017a). Vira ta relihiini praktyky u dosvidi ukrainok-nevilnyts HULAHu (1940–50-ti). [Faith and religious practices in the experience of Ukrainian Gulag slaves (1940s–50s)] *Ukraina Moderna*. URL: <https://uamoderna.com/md/kis-faith-in-gulag> (2023, veresen', 09) [in Ukrainian].
28. Kis O. (2017b). *Ukrainky v HULAHu: vyzhyty znachyt peremohty*. [Ukrainian Women in GULAG: To Survive Means to Win] Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].
29. Kovalchuk V. (2016). Vplyv anomalii pohody na boiezdatnist UPA (1944 – pochatok 1945 rr.) [Influence of Anomalies of Weather on UPA Warfare (1944–early 1945)]. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 21, 188–198 [in Ukrainian].
30. Krainii I. (2004, hruden, 18). U kryivtsi – yak u shaptsi-nevydymts. [In the kryivka – like in an invisibility cap] *Ukraina Moloda* [in Ukrainian].
31. Kravets A. (2010). *Medyky u vyzvolnykh zmahanniakh ukrainskoho narodu (vid Ukrainskoho Chervonoho Khresta do Sluzhby Zdorovia UPA)*. [Doctors in the liberation struggle of the Ukrainian people (from the Ukrainian Red Cross to the UPA Health Service).] Lviv [in Ukrainian].
32. Levi G. (1991). On Microhistory. *New perspectives on historical writing / ed. P. Burke*. Cambridge: Polity Press, 94–96 [in English].
33. Muzychuk S., Marchuk I. (2006). *Ukrainska Povstancha Armiia. [Ukrainian insurgent army]* Rivne [in Ukrainian].
34. Nestor Yu. (2016). Borshch po-banderivsky. Hastronomichna kultura «lisovoi armii». [Bandera style borscht. Gastronomic culture of the "forest army"] *«Zrodylys my velykoi hodyny... OUN UPA»* (s. 38–52). Kharkiv: Vivat [in Ukrainian].
35. Pahiria O. (2012). Zhyttia po-povstansky. [The rebel way of life] *Tyzhden.ua*. URL: <http://tyzhden.ua/History/62083> (2023, veresen', 09) [in Ukrainian].
36. Pahiria O. (2014). *Mizh viinoiu ta myrom: vidnosyny mizh OUN i UPA ta zbroinymy sylamy Uhorshchyny (1939–1945)*. [Between War and Peace: Relations between OUN and UPA and the Armed Forces of Hungary (1939–1945)] Lviv; Toronto: Litopys UPA [in Ukrainian].
37. Pankiv M. (2012). *Skhrony, kryivky i bunkery OUN–UPA. [Vaults, kryivky and bunkers of the OUN-UPA]* Kolomyia: Vik [in Ukrainian].
38. Patryliak I. (2004). «Shchodennyi khlib» kursantiv UPA: zhytlove, materialno-tekhniche, prodovolche ta medychne zabezpechennia starshynskykh ta pidstarshynskykh shkil UPA (1943–1944). ["Daily bread" of UPA cadets: housing, material and technical, food and medical support of senior and sub-senior schools of UPA (1943–1944).] *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 3, 246–259 [in Ukrainian].
39. Patryliak I. (2011). Prostir pidpillia. [Underground space] *Tyzhden.ua*. URL: <http://tyzhden.ua/History/18067> (2023, veresen', 09) [in Ukrainian].
40. Perepichka Ye. (2009). *OUN i UPA v roky Druhoi svitovoi viiny [OUN and UPA during World War II.]* Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].
41. Popp R. (2019). Stavlennia naseleattia do diialnosti OUN i UPA u pershi povienni roky (na materialakh pidpilnykh zvitiv). [Public attitude towards organization of Ukrainian nationalists' (OUN) and Ukrainian insurgent army's (UPA) activities in the first postwar years (based on the materials of underground reports)] *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. pr. Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Serii: Istoriia, 2/44, 272–288 [in Ukrainian].
42. Popp R. (2022). Medyko-sanitarna sytuatsiia v Zakhidnomu rehioni Ukrainy u pershi povienni roky v svitli zvitivnykh dokumentiv ukrainskoho natsionalistychnoho pidpillia. [Medical and sanitary situation in the western region of Ukraine in the first post-war years in the light of reporting documents of the Ukrainian nationalist underground resistance] *Problemy humanitarnykh nauk: zb. nauk. pr. Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Serii: Istoriia, 10/52, 84–98 [in Ukrainian].
43. Potichnyi P.-Y. (red.) (2002). *Litopys Ukrainskoi povstanskoj armii*. T.38: Arkhitektura rezystansu: kryivky i bunkry UPA v radianskykh dokumentakh. [Architecture of resistance: hideouts and bunkers of the UPA in soviet documents] Toronto; Lviv: Vyd-vo «Litopys UPA» [in Ukrainian].
44. Prokopov V. (2019). Povsiakdenne zhyttia chleniv OUN ta voiakiv UPA na Zakerzonni (1943–1947 rr.) [Everyday life of members of the OUN and UPA soldiers in Zakerzonnia (1943-1947)]. *Kandydatska dysertatsiia*. Dnipro: Dnipro. nats. un-t im. Olesia Honchara [in Ukrainian].

45. Seredin A. (2008). Uivlennia pro smert v ideolohii ukrainskoho natsionalizmu [The idea of death in the ideology of Ukrainian nationalism]. *Hileia. Istoriiia. Politolohiia. Filosofiia*, 15, 302–307 [in Ukrainian].
46. Slobodianiuk M. (2017). *Antyfasystskiy rukh oporu v Ukraini (1939–1944 rr.): istoriografiiia problemy. [The anti-fascist resistance movement in Ukraine (1939–1944): historiography of the problem]* Dnipro: Herda [in Ukrainian].
47. Sokil-Klepar N. (2021). Semantyko-motyvatsiini osnovy psevdonimiv UPA. [Semantic and motivational basis of UPA pseudonyms] *Narodoznavchi zoshyty*, 4(160), 969–974 [in Ukrainian].
48. Sribna M. (2011). Pidpilnyi Ukrainskyi Chervonyi Khrest v zahonakh Ukrainskoi Povstanskoii Armii u roky Druhoi svitovoi viiny. [The underground Ukrainian Red Cross in the units of the Ukrainian Insurgent Army during the Second World War] *Istoriiia i biohrafistyka. Elektronne naukove fakrove vydannia – mizhvidomchyi tematychnyi zbirnyk*, 4. URL: http://base.dnsgb.com.ua/INB/2011-4/11_sribna.pdf (2023, veresen', 09) [in Ukrainian].
49. Starka V. (2019a). *Povsiakdenne zhyttia zakhidnoukrainskoho sela v umovakh suspilnykh transformatsii 1939–1953 rr. [Everyday life of a western Ukrainian village under the conditions of social transformations 1939–1953]* Ternopil: Osadtsa Yu. V. [in Ukrainian].
50. Starka V. (2019b). *Povsiakdenne zhyttia zakhidnoukrainskoho sela v umovakh totalitarnykh rezhymiv 1939–1953 rr. [Everyday life of western Ukrainian village under the conditions of totalitarian regimes of 1939–1953]* *Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Pereiaslav-Khmelnitskyi* [in Ukrainian].
51. Starodubets H. (2005). Orhanizatsiia medyko-sanitarnoi sluzhby u povstanskomu zapilli (druha polovyna 1943–1944 rr.). [The organization of the medical and sanitary service in the rebel rear (second half of 1943–1944).] *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii*, 17, 199–204 [in Ukrainian].
52. Starodubets H. (2008). *Heneza ukrainskoho povstanskoho zapillia. [Genesis of Ukrainian rebellious rear]* Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky [in Ukrainian].
53. Starodubets H. (2011). Osoblyvosti vykorystannia obrazu «svoho» ta «chuzhoho» v teorii ta praktytsi banderivskoho rukhu periodu Druhoi svitovoi viiny. [The images of “one’s own” and “other” in the national memory of Ukrainians (the case of Bandera movement in the period of World War II)] *Derzhavotvorchi ta tsyvilizatsiini zdobutky ukrainskoho narodu. Natsionalna ta istorychna pamiat*, 1, 248–258 [in Ukrainian].
54. Stasiuk O. (2011). Oblashtuvannia ta osnashchennia pidpilnykh drukaren OUN. [Arrangement and equipment of the OUN underground printing offices] *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 15, 63–118 [in Ukrainian].
55. Tkach D. (2007). Motyvatsiia vstupu do lav UPA: do postanovky problemy. [Motivation for joining the ranks of the UPA: to pose a problem] *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 9, 147–156 [in Ukrainian].
56. Viatrovych V., Hrytskiv R., Derevianyi I. ta in. (red.) (2007). *Ukrainska povstanska armiiia. Istoriiia neskorenykh. [Ukrainian Insurgent Army. The story of the unconquered.]* Lviv: Tsentri doslidzhen vyzvolnoho rukhu [in Ukrainian].
57. Zabzaliuk D. (2008). Orhanizatsiia relihiinoho zhyttia v UPA. [Organization of religious life in the UPA] *Viiskovo-naukovyi visnyk*, 10, 23–31 [in Ukrainian].
58. Zabzaliuk D. (2009). Orhanizatsiia tserkovno-relihiinoho zhyttia u viiskovykh formuvanniakh Ukrainskoi povstanskoii armii: istoryko-pravovyi analiz. [Organization of church and religious life in the military formations of the Ukrainian insurgent army: historical and legal analysis] *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 2, 1–7 [in Ukrainian].
59. Zabiliy R. (2006). Pidhotovka ta zabezpechennia marshiv ta postoiv reiduiuchykh viddiliv UPA. [Preparation and provision of marches and stands of raiding divisions of the UPA] *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*, 6, 170–183 [in Ukrainian].